

Almáciga & Espírito Santo

Non te perdas...

- A primeiros de setembro, as *afamadas* festas da *Rúa de Abaixo*, no barrio do Espírito Santo, vinculadas á celebración da Guadalupe pero que tiñan —e seguen tendo— verbenas de moita sona.
- O espectacular panorama sobre a cidade desde o Parque da Almáciga.
- As monteas (modelos a escala natural) dos elementos arquitectónicos da igrexa de Santa Clara, aparecidas no chan orixinal de pedra e reproducidas no piso actual.
- A festa de San Xoán na Almáciga, con feira e sardiñada, a celebrar arredor do 23 de xuño.

Os comercios do barrio:

Carnicería La Estila
Avenida de Coimbra, 5

Bar Nasa
Avenida de Coimbra, 24

Bar Estila
Avenida de Coimbra, 4

Farmacia Avda. Coimbra 9
Avenida de Coimbra, 9

Peixes Mari Carmen
Avenida de Coimbra, 9

Supermercado A Estila
Avenida de Salamanca, 10

Papelería Mari
Avenida de Salamanca, 2

Mapfre Seguros
Travesa de Pastoriza, 1

Peluquería Garbo
Travesa de Basquiños, 9

Café Bar Pastoriza
Travesa de Pastoriza, 2

Peluquería Géminis
Travesa de Pastoriza, 3

Café Bar Congreso
Travesa de Pastoriza, 6

Supermercado Dia Market
Rúa de Basquiños, 37

Vidrieras Makore
Rúa de Basquiños, 1

Pastelería Dulcysal
Rúa de Basquiños, 13-15

Peluquería Marisol
Rúa de Basquiños, 18

Mundo Canabo
Rúa de Basquiños, 22

Panadería Mili Moure
Rúa de Basquiños, 23

Café Bar Royalty
Rúa de Basquiños, 26

Clínica Dental Jesús Rodríguez
Rúa de Basquiños, 29-2º

Peixerías Ollomol
Rúa de Basquiños, 3

Fotocopias T44
Rúa de Basquiños, 36

Perruquería Aina
Rúa de Basquiños, 39

Alimentación Mari Carmen
Rúa de Basquiños, 50

Motos e bicis Carballeiro
Rúa de Basquiños, 50

Eurofrut SL
Rúa de Basquiños, 52

Carnicería Rosa e Moncho
Rúa de Basquiños, 63

Froitas León
Rúa de Basquiños, 65

Albergue Meiga
Rúa de Basquiños, 67

Cafetería Basquiños
Rúa de Basquiños, 71

Bar Leis
Rúa de Basquiños, 71

Restaurante O Braseiro
Rúa de Basquiños, 83

Super Manuela
Rúa de Enfesta, 6

Cafetería San Caetano
Rúa de Pastoriza, 15

Farmacia Pastoriza 18
Rúa de Pastoriza, 18

Ecogás Mondego
Rúa de Pastoriza, 20

Expendeduría de Tabaco 23
Rúa de Pastoriza, 22

Cafetería O Parlamento
Rúa de Pastoriza, 9

Hotel Santa Clara
Rúa de Santa Clara, 12

Café Bar 13
Rúa de Santa Clara, 13

Obradoiro de calzado
Rúa de Santa Clara, 16

Peluquería Zaida Bárcena
Rúa de Santa Clara, 16-1º

Antonio Peluqueros
Rúa de Santa Clara, 16-1º

Papelería Dona
Rúa de Santa Clara, 17

Panadería Santa Clara
Rúa de Santa Clara, 20

Perruquería Sole
Rúa de Santa Clara, 3

Lotería Pichita
Rúa de Santa Clara, 18

Cervexería A Barraca
Rúa de Touro, 1

Bar Severino
Rúa de Touro, 27

Carnicería Touro
Rúa de Touro, 5

Mesón O Ribeiro
Rúa de Touro, 7

Hotel La Salle
Rúa de Tras Santa Clara, s/n

Merca Más
Rúa do Espírito Santo, 50

Bodegón Bar Arzúa
Rúa do Pino, 13

**Urbana
Santiago
Norte**

Almáciga & Espírito Santo

Almáciga & Espírito Santo

A Almáciga e o Espírito Santo

A Almáciga é, xunto co outeiro de Santa Susana, o monte máis próximo ao casco histórico. Durante séculos o cumio e as súas abas foron mudando, transformándose aos ritmos mesmos da cidade. Así, pouco a pouco, as árbores e pastos comunais foron dando lugar a lugares e rueiros, e os vellos camiños a estradas e rúas. O que noutro tempo foron un conxunto de arrabaldes espaxados polo monte e ao longo dos camiños, hoxe son barrios plenamente integrados na trama urbana. Barrios que conservan as raíces do seu pasado, un interesante legado patrimonial e unha vida social e económica que os dota de personalidade propia. O Barrio do Espírito Santo e o da Almáciga teñen moito que amosar aos seus visitantes e máis dun tesouro agochado polo que paga a pena facer unha visita.

1 Convento do Carme

O día do Carme de 1753 deron comezo as obras desta casa relixiosa, a primeira da súa orde en Galicia, nacida do impulso e esforzo de Sor María Antonia de Xesús —monxa, mística, escritora e protagonista dunha biografía novelesca e coñecida como a *monxiña do Penedo*— e da xenerosidade do Conde de Priegue—que cedeu a súa finca de recreo sita neste lugar—. Dunha orde pobre, o edificio tardou en rematarse e responde á filosofía da orde das carmelitas descalzas, que prima a sinxeleza e a sobriedade aínda que non renuncia por completo ás tendencias barrocas. A súa igrexa conserva algunhas fermosas pezas de escultores galegos do seu tempo como José Gambino e José Ferreiro, sendo a parte visible dun complexo que inclúe as dependencias monásticas e unha horta.

2 Convento de Santa Clara

Segundo a tradición, as clarisas chegaron a Santiago grazas ao apoio da raíña dona Violante. Os historiadores, non obstante, documentan o relevante papel dos Vidal composteláns no nacemento e desenvolvemento desta casa relixiosa, asentada nunha finca da súa propiedade. Aínda que están aquí desde o s. XIV pouco queda dos edificios góticos, pois foron renovados posteriormente. A gran transformación tivo lugar a partir de 1680 e nela participaron mestres como Domingo de Andrade e Simón Rodríguez. O convento estruturárase arredor das estancias conventuais, que teñen un fermoso claustro central, a horta e a igrexa. É moi peculiar a fachada principal, como un pano de adorno ou un retablo en pedra, pois non da acceso á igrexa senón á portería e ao xardín que preceden o espazo conventual.

3 Rúa do Espírito Santo

Malia situarse nun dos confíns antigos da cidade, este barrio —como sempre se chamou— acadou moi pronto perfil urbano, de rueiro ao longo dos camiños a Vite e á Coruña. Foi sempre barrio de xentes modestas e traballadoras, de artesáns con obradoiro na propia casa e de lavadeiras que baixaban ao río da Pena. Aínda que rehabilitadas, moitas das casas preservan o perfil tradicional e mesmo as marcas de propiedade, como a concha (do cabido catedralicio) ou a pomba (dos racioneiros de *Sancti Spiritus* ou do Espírito Santo). Trátase dun barrio pequeno con forte personalidade e de xente famosa, como as irmás Maruxa e Coralía (*As Marias*) ou Ramón Buján, o último sereno de Galicia.

4 A traída da auga (arqueta e fonte)

Santiago ten traída pública de augas desde os tempos medievais. Un conxunto de canles e arquetas levaban a auga desde os Montes de Vite ás fontes da cidade por gravidade. O mantemento do sistema foi sempre custoso e constante a vixilancia para evitar roubos no caudal, pois con frecuencia se facían tomas ilegais enganchando canas que funcionaban como fontes improvisadas ou se desviaban para rego. Había nesta rúa dúas fontes, sendo a das augas sobrantes da arqueta para uso exclusivo da veciñanza deste barrio.

5 Igrexa e cemiterio da Pastoriza

Construída no século XVIII e remodelada despois baixo o mecenado do arcebispo Vélez, este templo chama a atención polas súas formas inspiradas nos edificios clásicos. Noutro tempo situábase no centro dun pequeno cemiterio, nunha paisaxe verde dominada polas hortas e agros e polo Campo da capela, onde se celebraba a festa. Hoxe o cemiterio é máis pequeno.

6 Monte da Almáciga

Este outeiro dominou durante séculos a paisaxe urbana de Santiago. Era tamén unha parte fundamental da vida da súa veciñanza, pois constituía un dos poucos espazos de aproveitamento común. En efecto, agás algunhas fincas nas zonas máis próximas aos camiños que saían da cidade, o resto do monte estaba destinado á devesa e pastos nos que todos e todas—independentemente da súa condición—podían coller leña ou pacer as bestas. Pola súa importancia nas economías domésticas e para comodidade da veciñanza —que non tiña que camiñar gran distancia ou pagar por estes servizos—, o Concello vixiou desde sempre a construción de galpóns e vivendas e a creación de hortas, prohibindo e castigando a usurpación e ocupación do que era colectivo. Con todo, como quedaba separado das casas, foi lugar elixido para servir durante o século XIX como lazareto ou espazo de corentena en tempos de andazo ou como depósito de pólvora. Mesmo chegou a haber, no cumio, un pozo para gardar a neve que logo servía para facer sorbetes e refrescos.

7 Parque da Almáciga

O cumio do outeiro é hoxe un parque que regala a quen o visita espectaculares panorámicas sobre a cidade. Deseñado na década dos 90, forma parte do anel verde que rodea a cidade histórica e substitúe as antigas fincas de labradío e pastos. Coroa o conxunto a obra *Proa anciño* de Silverio Rivas.

8 O depósito de auga

A posta en marcha dunha traída de augas moderna foi un proxecto colectivo que se desenvolveu lenta e traballosamente. Este depósito foi a súa principal infraestrutura

xa que non só almacenaba a auga para a súa distribución senón que tamén achegaba ao sistema a presión que permitiu que chegara ás casas un caudal regular e suficiente. Construíuse en 1922 e grazas a el foi posible algo hoxe tan habitual como abrir unha billa e beber auga potable.

9 Barrio da Almáciga

Agás as zonas máis próximas ás antigas estradas da Coruña e Lugo, o núcleo do barrio da Almáciga xurdiu en tempos relativamente recentes. Conserva, por esta razón, un certo carácter suburbano nalgunhas zonas con hortas e vivendas tradicionais renovadas. A maior parte das construcións aséntanse sobre os agros e hortas que circundaban o monte común, de xeito que algunhas rúas (Arzúa, Teo) seguen o percorrido dos antigos camiños que o cruzaban.

10 Escultor Asorey

Francisco Asorey (*O escultor da raza*), sen dúbida o escultor galego máis senlleiro do século XX, foi veciño deste barrio. Durante un tempo tivo o seu estudo na rúa da Caramoniña, na casa que hoxe queda entre Bonaval e o CGAC. Logo trasladouse a unha casa entre leiras preto de Santa Clara. Alí naceron obras tan sinaladas como *O tesouro*, o monumento a Francisco de Asís ou o de Curros Enríquez na Coruña.

11 Os Basquiños

Esta zona ten a súa orixe no antigo Barrio de Santa Clara e no casarío das Pereiras, que acabaron conformando un rueiro ao longo do vello camiño á Coruña. Destaca, desde moi pronto, pola súa vocación artesanal, sendo zona de residencia de xornaleiros de distintos oficios e de artesáns con obradoiro na propia vivenda. Despega definitivamente a partir do s. XVIII e, sobre todo, desde finais do XIX: fábricas de feltro para sombreiros ou de mobles, fornos de pan ou mesmo unha chocolatería tiveron a súa sede nesta zona.

A última batalla

Na primavera de 1467 as xentes comúns de Galicia (cidadáns e labregos) levantáronse contra os seus señores *por su rey y por su grey y por la cosa pública*. Reclamaban respecto ás leis e costumes, o fin da violencia indiscriminada e un mellor goberno dos asuntos colectivos. Nuns meses desmantelaron os castelos galegos e puxeron en fuga aos que non respectaban a súa autoridade. Trátase de Irmandades xurdidas en todas as vilas e xurisdicións que conformaban continxentes militares, pobremente armados, pero numerosos. Noutra primavera, a de 1469, os señores organizaron os seus asuntos en Castela e tomaron a iniciativa para recuperar as súas terras e poderes. O máis importante señor de Galicia, o arcebispo Afonso de Fonseca, tivo que loitar pola súa cidade. Contan que na batalla da Almáciga máis de 10.000 irmandiños intentaron o último acto de resistencia nun fito que quedou para sempre no imaxinario popular porque, malia que perderon, as cousas nunca volverían a ser coma antes...